



Vårtilläggsbudget för 2009

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att avge yttrande över förslag till tilläggsbudget (prop. 2008/09:99). I detta yttrande behandlas de delar av propositionen som avser näringsutskottets beredningsområde och de följdmotioner som kan kopplas till detta område.

Utskottets överväganden

Propositionen

Utgiftsområde 19 Regional tillväxt

Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2007–2013

Regeringen föreslår att den för rubricerat anslag (1:4) under 2009 ska bemyndigas ingå ekonomiska förpliktelser som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför behov av framtida anslag på högst 4 345 miljoner kronor under perioden 2010–2015. Regeringen har för närvarande ett bemyndigande att under 2009 ingå ekonomiska förpliktelser som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför behov av framtida anslag på högst 3 600 miljoner kronor under perioden 2010–2015. Man föreslår alltså att öka bemyndiganderamen med 745 miljoner kronor.

Regeringen motiverar förslaget med att den av riksdagen tidigare beslutade bemyndiganderamen för perioden är för låg för att möjliggöra den beslutstakt inom programmen som regeringen prognostiserar och eftersträvar under den rådande konjunkturen.

Utgiftsområde 21 Energi

Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader

Regeringen föreslår att anslaget ovan (1:12) ökas med ca 1,2 miljoner kronor. I statsbudgeten för det innevarande året finns för Energimarknadsinspektionens förvaltningskostnader ett ramanslag på ca 86 miljoner kronor.

Myndigheternas förvaltningsanslag räknas årligen upp med ett pris- och löneindex. Regeringen motiverar förslaget med att det av misstag inte gjordes någon uppräknings av Energimarknadsinspektionens anslag i samband med budgetpropositionen för 2009.

Reviderad investeringsplan för Affärsverket svenska kraftnät

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner en reviderad investeringsplan för Affärsverket svenska kraftnät avseende åren 2009–2011. Sammantaget förväntas investeringsvolymen öka med 555 miljoner kronor under 2009 jämfört med den gällande investeringsplanen. Den nya investeringsplanen innehåller även ändrade belopp avseende investeringsvolymen för 2010 och 2011. För 2010 beräknas investeringarna öka med 790 miljoner kronor, vilket ger ett samlat investeringsbelopp på ca 2 265 miljoner kronor. För 2011 beräknas investeringarna öka med 550 miljoner kronor, vilket ger ett samlat investeringsbelopp på 2 450 miljoner kronor.

Investeringarna syftar främst till att öka överföringskapaciteten i Norden, förbättra driftssäkerheten och ansluta vindkraftsparker till stamnätet. De projekt som berörs av ändringarna i investeringsplanen är bl.a. Nea-Järpströmmen mellan Norge och Sverige samt Fenno-Skan 2.

Försäljning av aktier i Nord Pool ASA

Regeringen föreslår att den bemyndigas avyttra samtliga aktier i Nord Pool ASA eller avveckla bolaget.

Regeringen gör bedömningen att den inte bör kvarstå som ägare till verksamheten. Anledningen är att marknaden för elderivat utvecklas mot en alltmer global marknad med ökad konkurrens, vilket leder till sjunkande handelsmarginaler och därmed ökad ekonomisk risk. Aktieinnehavet i Nord Pool ASA, alternativt tillgångarna i bolaget, bör enligt propositionen därför avyttras.

Utgiftsområde 24 Näringsliv

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Regeringens förslag är att anslaget (1:26) till Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser ska ökas med 1,5 miljoner kronor. Finansieringen sker genom att anslaget för Tillväxtverket minskas med motsvarande belopp.

Förslaget motiveras av att fördelningen av viss databas- och analysverksamhet mellan de båda myndigheterna är sådan att det ovan angivna beloppet bör överföras från den ena myndigheten till den andra.

Avgifter till internationella handelsorganisationer

Anslaget (2:5) Avgifter till internationella handelsorganisationer omfattar i statsbudgeten för det innevarande året ett ramanslag på ca 15,4 miljoner kronor. I tilläggsbudgeten föreslår regeringen att anslaget ska ökas med 2,5 miljoner kronor. Finansieringen av ökningen sker genom att anslaget för exportfrämjande verksamhet minskas med motsvarande belopp. I sammanhanget kan noteras att ramanslaget för exportfrämjande verksamhet under det innevarande året uppgår till ca 245 miljoner kronor.

Förslaget har sin grund i att medlemsavgifterna på grund av valutakursförändringar har blivit högre än vad som tidigare beräknats.

Motionerna

I detta avsnitt redovisas de motioner som har väckts med anledning av förslaget till vårtilläggsbudget och som kan kopplas till näringsutskottets beredningsområde.

Utgiftsområde 21 Energi

Försäljning av aktier i Nord Pool ASA

Socialdemokraterna anger i sin partimotion 2008/09:Fi21 att partiet anser att den nordiska elbörsen är en del av den grundläggande samhällsliga infrastrukturen och att den därför bör kvarstå i statlig ägo. Socialdemokraterna avvisar alltså att Nord Pool ASA säljs eller avvecklas.

Även Vänsterpartiet motsätter sig att Nord Pool ASA säljs eller avvecklas. I partimotion 2008/09:Fi23 anges att partiet vill se ett ökat demokratiskt ägande i energisektorn, detta för att öka det folkliga inflytandet över landets energiförsörjning och bidra till ökad långsiktighet och snabbare energiomställning. Följaktligen anser motionärerna att riksdagen inte bör bemyndiga regeringen att sälja aktierna i Nord Pool ASA eller avveckla bolaget.

Vissa kompletterande uppgifter

Utgiftsområde 21 Energi

Försäljning av aktier i Nord Pool ASA

I mitten av 1990-talet skapade Sverige och Norge en gemensam elbörs, Nord Pool ASA, där elproducenter och elhandelsföretag handlar med varandra. Nord Pool ASA ägs till lika delar av norska Statnett SF och Affärsverket svenska kraftnät. Den gemensamma elmarknaden omfattar även Finland och Danmark. Fler än 400 företag i 22 länder är i dagsläget anslutna till Nord Pool. Börsens huvudkontor ligger i Oslo.

Nord Pool ASA:s mål är att öppna marknaden för fler aktörer och låta elanvändarna själva välja av vem de vill köpa el. Därigenom hoppas man bidra till en effektivare elproduktion och lägre elpriser för konsumenterna. De uppgörelser som träffas inom ramen för Nord Pool kan avse såväl kort-siktiga överenskommelser avseende leverans av el (spotmarknaden) som långsiktiga överenskommelser av finansiell natur (terminsmarknaden).

I december 2007 slöts en överenskommelse om att OMX skulle köpa elbörsen Nord Pool ASA:s clearingverksamhet, dess internationella derivat-handel och dess konsultbolag. En affärsenhet för internationella energiderivat skulle bildas. Det ansågs att verksamhetens internationella del kunde utvecklas bättre inom ramen för OMX AB (numera NASDAQ OMX Group Inc). Köpeskillingen uppgick till drygt 2,7 miljarder kronor. Affärsverket svenska kraftnät och Statnett SF har dessutom en avtalad option om att avyttra återstoden av Nord Pool ASA till NASDAQ OMX Group Inc. för en köpeskillning om 80 miljoner norska kronor, justerat för inflation från december 2007. Det är denna option som föranleder regeringens förslag.

Det bör noteras att den försäljning av Nord Pool ASA som beskrivits ovan endast berör den s.k. terminsmarknaden. Detta är en finansiell marknad där handeln med el bedrivs genom derivat, dvs. genom handel med

värdepapper. Den finansiella elmarknadens huvudsyfte är att minska risken för elköpare och elsäljare genom att den möjliggör prissäkring av framtida inköpsbehov. En elkund som vill budgetera sin elkostnad kan låsa sitt pris i ett fastprisavtal, eller vid ett finansiellt elkontrakt som gäller under en viss tidsperiod. Finansiell handel på Nord Pool ASA kan för närvarande göras i dygns-, vecko-, månads-, kvartals-, och årskontrakt. Aktörer har möjlighet att prissäkra sig upp till tre år efter det innevarande året. Den finansiella handeln med el innebär inte någon fysisk leverans av el, istället sker kontantavräkning på de finansiella kontrakten. Till skillnad från spotmarknaden är terminsmarknaden alltså inte en fysisk marknad.

Kriterier för en väl fungerande finansiell elmarknad i konkurrens är att likviditeten är hög, att det är låga skillnader (spreader) mellan köp- och säljkurser, att antalet säljare och köpare är stort, att ingen aktör enskilt kan påverka priset (dvs. frånvaro av marknadsdominans) och att det finns en full genomlysning (transparens) av marknaden.¹

Den fysiska elhandeln, den s.k. spotmarknaden, ligger i ett separat bolag, Nord Pool Spot AS. Detta bolag ingår alltså inte i den försäljning som nu är aktuell. Spotmarknaden är en marknadsplats för kortsiktig handel med fysiska elkontrakt.² På spotmarknaden fastställs priset för varje timme nästkommande dygn. Priset är ett jämviktspris baserat på de bud som aktörer har lämnat till marknaden. Det fastställs genom en auktion för varje enskild timme. Priset beräknas när alla deltagares bud inkommit. Detta pris fungerar också som referenspris för den finansiella marknaden (terminsmarknaden). Handeln på spotmarknaden sker 365 dagar om året. En fungerande spothandel för el anses vara en viktig del i infrastrukturen för elmarknadens funktion. Nord Pool Spot AS ägs av de fyra nordiska stamnätsföretagen. Ägarandelarna är fördelade enligt följande: Affärsverket svenska kraftnät 30 %, Statnett SF 30 %, Fingrid Oyj 20 % och Energinet.dk 20 %.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet redovisar först sin inställning till förslaget om att bemyndiga regeringen att avyttra samtliga aktier i Nord Pool ASA eller avveckla bolaget. I denna del har två motionsyrkanden väckts. Utskottet redovisar därefter sin inställning i förhållande till regeringens övriga förslag.

¹ Prisbildning och konkurrens på elmarknaden, Energimarknadsinspektionen, ER 2006:13 s. 26.

² Ibid. s. 24.

Försäljning av aktier i Nord Pool ASA

Regeringen har föreslagit att riksdagen ska bemyndiga regeringen att avyttra samtliga aktier i Nord Pool ASA eller avveckla bolaget. Denna försäljning berör endast marknaden för elderivat, den s.k. terminsmarknaden. Eftersom marknaden för elderivat har blivit alltmer globaliserad och konkurrensutsatt innebär ett ägande i denna marknad ett alltmer begränsat inflytande i kombination med en stadigt ökande ekonomisk risk. Denna risk uppvägs inte av något allmänintresse. I sammanhanget är det viktigt att påpeka att den ovan nämnda försäljningen inte påverkar Affärsverket svenska kraftnäts ägarandel i Nord Pool Spot AS.

Sammantaget innebär detta att finansutskottet bör avstyrka motionerna 2008/09:Fi21 (s) och 2008/09:Fi23 (v) i berörda delar samt tillstyrka regeringens förslag under utgiftsområde 21 i denna del.

Övriga frågor

Beträffande de övriga förslag som regeringen presenterat inom utgiftsområdena 19, 21 och 24 har utskottet inget att invända.

Stockholm den 14 maj 2009

På näringsutskottets vägnar

Karin Pilsäter

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Pilsäter (fp), Tomas Eneroth (s), Björn Hamilton (m), Hans Rothenberg (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Maria Plass (m), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Mikael Oscarsson (kd), Staffan Ånger (m), Kent Persson (v), Liselott Hagberg (fp), Per Bolund (mp), Cecilie Tenfjord-Toftby (m), Renée Jeryd (s), Eva-Lena Jansson (s) och Åke Sandström (c).

Avvikande mening

Försäljning av aktier i Nord Pool ASA (s, v, mp)

Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Kristofer Örmfjäder (s), Kent Persson (v), Per Bolund (mp), Renée Jeryd (s) och Eva-Lena Jansson (s) anför:

Vi menar att den nordiska elbörsen är en del av den grundläggande samhällsliga infrastrukturen och att den därför bör kvarstå i statlig ägo. Mot den bakgrunden förordar vi att finansutskottet avstyrker det nu aktuella förslaget i propositionen om att regeringen ska bemyndigas att avyttra aktierna i Nord Pool ASA eller avveckla bolaget. Därigenom blir de två här berörda yrkandena i motionerna 2008/09:Fi21(s) och 2008/09:Fi23 (v) tillgodosedda.